

Krzysztof Kiełpiński*

Działania Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w związku z epidemią wirusa SARS- CoV-2 oraz COVID-19

Streszczenie

Epidemia COVID-19 zmusiła wiele instytucji do przeorganizowania sposobu działania. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego znalazło się wśród tych instytucji, którym przyszło zmagać się z problemami. Działania podejmowane przez ten organ należy uznać za wielotorowe. Na tle podjętych działań wyróżnić należy te, które świadczą o tym, że Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego nie zapomniało o bezpieczeństwie polskich uczelni wyższych. Artykuł poświęcono przeanalizowaniu powyższych działań. Działania podjęte przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego należy uznać za godne naśladowania. Można stwierdzić, że wszystkie omówione w niniejszej publikacji potwierdzają, że powstrzymanie chaosu i zapewnienie skutecznych narzędzi umożliwiających rektorom uczelni wprowadzenie rozwiązań praktycznych powiodło się dzięki inicjatywie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Należy podkreślić, że podjęto się ono opracowania regulacji stanowiących uniwersalną podstawę do zagwarantowania funkcjonowania uczelni wyższych. W swoich działaniach Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego nie zapomniało o studentach, doktorantach oraz pracownikach tworzących społeczność akademicką. Działania Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego powinny w przyszłości stanowić punkt wyjścia do debat naukowych na temat rozwiązań praktycznych wprowadzonych na poszczególnych i wybranych uczelniach wyższych w Polsce.

Słowa kluczowe: epidemia, COVID-19, szkolnictwo wyższe

* Ks. Krzysztof Kiełpiński, Wydział Prawa Kanonicznego, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Wstęp

Na przełomie 2019/2020 roku świat usłyszał o szerzącym się wirusie SARS-CoV-2, który wywołuje chorobę COVID-19. W początkowej fazie wirus występował na terytorium Chin, a szczególnie narażeni na niego byli mieszkańcy miasta Wuhan. Z upływem czasu zaatakował inne kontynenty oraz inne państwa¹. W Europie najtrudniejsza sytuacja miała miejsce na terenie Włoch, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, Niemiec oraz Austrii. W tych krajach doszło do wielkiej liczby zarażeń oraz dużej liczby zgonów. Na początku marca 2020 roku wirus ten dotarł do Polski, gdzie pacjent „zero” z tego typu wirusem został poddany diagnozie i kwarantannie w szpitalu w Zielonej Górze. Władze w wielu krajach w Europie, w tym w Polsce przystąpiły do walki z wirusem, zamykając granice oraz wydając ustawy, rozporządzenia i uchwały, które miały na celu stworzyć obszar do walki oraz zatrzymania rozprzestrzenienia się epidemii. W system działań administracji publicznej wpisywały się różne poczynania prawne. Od marca do maja zostały wprowadzone szczegółowe przepisy, które miały zwiększyć bezpieczeństwo obywateli. Na skutek różnego typu działań wiele instytucji było zamkniętych. Szkoły, uniwersytety, przedszkola, urzędy, jednostki organizacyjne oraz wielu przedsiębiorców musiało zmienić dotychczasowy sposób funkcjonowania. Większość tego typu instytucji nie funkcjonowało. W system działań zwalczających skutki, które wywołała choroba COVID-19, wpisuje się działalność Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW). Trwanie epidemii oraz pandemii koronawirusa wymusiło podjęcie nowych rozwiązań, które pomogą przywrócić funkcjonowanie szkół wyższych. Celem artykułu będzie pokazanie metod oraz skutków, które miały miejsce w trakcie trwania pandemii. Wnioski *de lege ferenda* będzie stanowił ocenę tych działań. Z drugiej strony należy poszukiwać nowych propozycji i rozwiązań w celu lepszego i efektywniejszego funkcjonowania szkół wyższych. Mając na uwadze założenia zawarte we wstępie, należy przystąpić do omówienia działań Ministerstwa w odniesieniu do funkcjonowania szkół wyższych.

1 Por. A. Bachulska, „Dyplomacja maseczek”. Implikacje dyplomatycznej ofensywy Pekinu w dobie pandemii COVID-19, <https://www.wojsko-polskie.pl/aszwoj/articles/aktualnosc-2/2020-04-26j-aszwoj-okoronawirusie-zachecamy-do-lektury-opracowan-poswieconych-covid-19/>.

Źródło problemu

Koronawirus jest typem patogenu, który wywołuje u ludzi gorączkę oraz zaburzenia oddechowe i krążeniowe. Badania kliniczne wykazały, że wirus z grupy SARS-CoV powoduje ostry zespół oddechowy – *Severe Acute Respiratory Syndrome*. Po raz pierwszy tego typu patogen wirusa pojawił się w 2002 roku w Chinach, skąd się rozprzestrzenił na cały świat². W wyniku intensywnych badań nad koronawirusami wskazano pokrewieństwo pomiędzy patogenami. Na skutek tego została zmieniona nazwa 2019-nCoV na SARS-CoV-2. W dniu 11 lutego 2020 roku choroba wywoływana przez wirusa SARS-CoV-2 otrzymała nazwę COVID-19, co stanowi skrót od nazwy *Corona Virus Disease 2019*³. Jest to bardzo zakaźna choroba układu oddechowego. Typowe jej objawy to: gorączka, suchy kaszel, zmęczenie i sptycony oddech, rzadziej biegunka, ból gardła i katar. W większości przypadków osoby, które zaraziły się wirusem SARS-CoV-2, nie miały wymienionych objawów, inne zaś przechodziły łagodnie. Niekiedy choroba COVID-19 przybiera postać ciężką lub bardzo ciężką, a nawet prowadzi do śmierci. Choroba COVID-19 może przybrać postać zapalenia płuc, zespołu ostrej niewydolności oddechowej, posocznicy, wstrząsu septycznego, a nawet doprowadzić do śmierci. Stopień śmiertelności w związku z chorobą COVID-19 szacuje się na około 3% zakażonych i dotyczy głównie osób starszych powyżej 60 roku życia. Na skutki tej choroby narażone są również osoby, które cierpią na choroby przewlekłe lub współistniejące takie, jak: cukrzyca, choroby krążenia, nadciśnienie oraz astma. Okres inkubacji wirusa wynosi od 1 do 14 dni, średni zaś okres intubacji wynosi 5 dni. Zakażenie wywołane przez wirusa stwierdza się w wydzielinie z nosa i gardła, ślinie, moczu, kale, płynie łzowym i krwi zakażanego. Bezobjawowy przebieg choroby powoduje, że osoba taka może zarażać inne osoby. Podstawowym sposobem rozprzestrzenienia się wirusa jest droga kropelkowa. W przypadku kichnięcia lub kaszlnięcia następuje rozpylenie wironów w swoim otoczeniu i osadzenie ich

2 Por. M. Szybalski, *Zagrożenia wirusem SARS-CoV-2, indywidualne środki ochrony przed zakażeniami i zasady ich wykorzystania*, „Biuletyn Akademii Sztuki Wojennej” 2020, nr 1, s. 1-2. Patogen – czynnik chorobotwórczy, może być ożywiony bądź nieożywiony, może mieć charakter biologiczny, chemiczny, fizyczny bądź społeczny, może być to prion, wirus, mikroorganizm chorobotwórczy bądź też czynnik środowiska, jak dla przykładu promieniowanie elektromagnetyczne, substancja trująca czy niedobór pokarmowy.

3 Ibidem. Prion – ang. *prion*, od *proteinaceous infectious particle*; białkowe cząsteczki zakaźne, nieożywione biologiczne czynniki patogenu powodujące w określonych warunkach choroby zwierząt, roślin i ludzi.

na różnych powierzchniach⁴. Zakażenie może nastąpić bezpośrednio i pośrednio. Bezpośrednie zakażenie ma miejsce w przypadku kontaktu z osobą zakażoną, pośrednie występuje wówczas, gdy osoba ma kontakt z przedmiotami zanieczyszczonymi. Nie ma skutecznej walki z wirusem, a tym bardziej z chorobą COVID-19. Obecnie leczenie osób zakażonych polega na leczeniu objawowym. Działania lecznicze mają na celu zwalczać objawy choroby. Wśród wielu działań na uwagę zasługują działania przeciwgorączkowe, uzupełniające poziom wody i elektrolitów w organizmie oraz wspomagające oddychanie lub wentylacja mechaniczna i podawanie tlenu. Spotykając się z realnym zagrożeniem, działania podejmowane przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego były wielowymiarowe. W pierwszej kolejności miały na celu zapewnić bezpieczeństwo rodzinie akademickiej, która w sposób szczególny była narażona na działania wirusa. Kolejne działania miały charakter administracyjny. Wielość rozwiązań praktycznych spadła na rektorów szkół wyższych, którzy pełnią bezpośredni nadzór nad działalnością uczelni.

Działania Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

W związku z zagrożeniem wirusem SARS-CoV-2 oraz chorobą COVID-19 Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego podjęło wielowymiarowe działania. Działania te miały charakter prawno-administracyjny. We wspomnianym wymiarze Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego wydawało rozporządzenia po wcześniejszej konsultacji z Ministerstwem Zdrowia i Głównym Inspektorem Sanitarnym. Akty prawne wydane przez MNiSW regulowały kwestie w związku z dynamicznym rozwojem epidemii w Polsce. W rozporządzeniu z dnia 23 marca 2020 roku zostały określone podstawowe zasady bezpieczeństwa w związku z pojawieniem się wirusa SARS-CoV-2⁵. Autor rozporządzenia ograniczył na obszarze kraju funkcjonowanie uczelni nadzorowanych przez

4 Ibidem. Wiron – dojrzała, kompletna cząstka wirusa, zdolna do zakażenia kolejnych komórek gospodarza. Składa się z dwóch elementów kwasu nukleinowego stanowiącego genom wirusa oraz otaczającego i ochraniającego go płaszcz białkowy (kapsyd). Oba wcześniej wymienione elementy tworzą nukleokapsyd, który w przypadku niektórych wirusów może być otoczony osłonką lipidową tak, jak w przypadku SARS-CoV-2.

5 Por. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 23 marca 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz.U. 2020, poz. 511.

ministerstwo. Termin ograniczenia obowiązywał od 26 marca do 10 maja 2020 roku. W dalszej kolejności zawiesił kształcenie na studiach, studiach podyplomowych, doktoranckich oraz innych formach nauczania w sposób stacjonarny⁶. Przepisy zawarte w rozporządzeniu ograniczały obowiązki świadczenia pracy przez pracowników uczelni na ich terenie, chyba że działania te były konieczne do zapewnienia ciągłości funkcjonowania uczelni⁷. W dalszej części rozporządzenia autor dał możliwość prowadzenia kształcenia zdalnego przez szkoły wyższe. W rozporządzeniu podkreślono, że prowadzenie kształcenia zdalnego może być wykorzystane jedynie wówczas, gdy istnieje infrastruktura komputerowa oraz placówki szkół wyższych dysponują odpowiednim oprogramowaniem. Spełnienie tych dwóch przesłanek stanowiło podstawę do realizacji toku studiów oraz prowadzenia weryfikacji w celu zaliczenia poszczególnych etapów. Kształcenie zdalne mogło być prowadzone poza siedzibą uczelni lub poza jej filią albo poza siedzibą innego podmiotu prowadzącego kształcenie doktorantów z wykorzystaniem technologii informatycznych zapewniających kontrolę przebiegu weryfikacji osiągniętych efektów uczenia się oraz jego rejestrację⁸. Pozostałe przepisy zawarte w rozporządzeniu regulowały zasady działania samorządów, organów kolegialnych oraz podejmowanych przez nie uchwał⁹. Należy podkreślić, że kształcenie zdalne na uniwersytecie może zostać wykorzystane również po ustaniu epidemii. Mimo to w rozporządzeniu wskazano granicę tego typu rozwiązań, tj. 30 września 2020 roku¹⁰. Przywołane treści wskazują, że MNiSW w pierwszej kolejności miało zapewnić bezpieczeństwo społeczności akademickiej. Na uwagę zasługują zwroty „ograniczenie” i „zawieszenie”, które mają pełnić rolę ochronną wobec dynamicznego rozwoju choroby COVID-19. Na podstawie przywołanego aktu prawnego społeczność akademicka musiała zmierzyć się z nowymi wyzwaniami. Dotychczasowy sposób funkcjonowania z racji epidemii uległ zawieszeniu

6 Ibidem.

7 Ibidem.

8 Ibidem.

9 Ibidem. „W okresie, o którym mowa w ust. 1, organy kolegialne uczelni, organy kolegialne samorządu studenckiego i doktorantów podejmują wyłącznie uchwały niezbędne do zapewnienia ciągłości funkcjonowania uczelni. Uchwały są podejmowane w trybie obiegowym albo za pomocą środków komunikacji elektronicznej niezależnie od tego, czy taki tryb ich podejmowania został określony w aktach wewnętrznych uczelni”.

10 Ibidem. Uczelnia, która w okresie zawieszenia kształcenia na studiach prowadziła zajęcia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, może kontynuować prowadzenie zajęć z wykorzystaniem tych metod i technik po zakończeniu okresu zawieszenia kształcenia, nie dłużej jednak niż do 30 września 2020 r.

i ograniczeniu. Z drugiej strony, wprowadzone czasowe ograniczenia wymusiły na szkołach wyższych wypracowanie nowych rozwiązań wirtualnych, informatycznych i zdalnych. Rozporządzenie dało podstawę prawną do dokonania zmiany. Społeczność akademicka musiała przejść ze środowiska stacjonarnego do świata wirtualnego. Należy wskazać, że wiele obszarów działalności szkół wyższych przed epidemią wykorzystywało narzędzia informatyczne. Warto wymienić rejestrację online na zajęcia, platformę medialną USOS, biblioteki wirtualne i cyfrowe oraz wiele innych aktywności, które świadczyły o rozwoju danego ośrodka akademickiego. Na uwagę zasługuje to, że wiele szkół wyższych oraz studenci i nauczyciele akademicy nie byli przygotowani na tak radykalną zmianę. Nie można postawić tezy, że okres wskazany przez rozporządzenie był czasem poszukiwania lub organizacji narzędzi. Z pewnością był to czas wyjątkowy, w którym wiele ośrodków akademickich dokonywało eksperymentów. Reasumując, należy podkreślić, że narzędzie prawne przygotowane przez MNiSW dało impuls do funkcjonowania społeczności akademickiej¹¹. Stworzenie tego typu podstawy prawnej, oceniając w szerszej perspektywie, przyczyniło się do wypełnienia założeń przewidzianych przez poszczególne ośrodki akademickie.

Rozporządzenie z dnia 25 marca 2020 roku stworzyło podstawę prawną działania kolegiów elektorów, komisji stypendialnych oraz komisji i zespołów powołanych w sprawie nadania stopni i tytułów prowadzonych w uczelniach. Autor rozporządzenia, tworząc podstawę prawną dla wymienionych osób prawnych, zapobiegł tworzeniu wakatów na urzędach rektorskich. W tym czasie na wielu uniwersytetach dobiegały kadencje władz uczelnianych oraz władz wydziałów i instytutów. W przypadku braku podstawy prawnej niemożliwe byłoby przeprowadzenie wyborów nowych władz akademickich. Należy podkreślić, że tego typu rozwiązanie zapobiegało chaosowi, który mógł powstać w trakcie trwającej pandemii. Działania wskazanych organów miały dokonywać się z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej¹². Kolejne rozporządzenia przede wszystkim zmieniały daty ograniczenia i zawieszenia

11 Por. Zarządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 marca 2020 r. w sprawie powołania Zespołu doradczego do spraw działań związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz.U. 2020, poz. 85, z późn. zm.

12 Por. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, ibidem 2020, poz. 528.

studiów stacjonarnych¹³. W rozporządzeniu z dnia 24 kwietnia 2020 roku nie poprzestano na wydłużeniu czasu ograniczenia i zawieszeniu zajęć na uczelniach, lecz także stworzono podstawę do przeprowadzenia zaliczeń przedmiotów, egzaminów przedmiotowych i egzaminów dyplomowych z wykorzystaniem komunikacji elektronicznej¹⁴. Działania MNiSW to nie tylko tworzenie podstaw prawnych zapewniających funkcjonowanie środowiska akademickiego. Ministerstwo 18 maja opublikowało dokument „Środowiskowe wytyczne w związku z częściowym przywracaniem działalności uczelni” – praktyczny przewodnik funkcjonowania uczelni w dobie pandemii oraz przywracania zajęć stacjonarnych. Wiceminister Anna Budzanowska 27 maja skierowała do rektorów list, który był odpowiedzią na ich wątpliwości i pytania; powiełał zapisy zawarte w wytycznych z 18 maja 2020 roku. Autorka listu apelowała do władz akademickich, żeby wykorzystali narzędzia komunikacji elektronicznej w celu dokończenia roku akademickiego 2019/2020, ale z trzema wyjątkami dotyczącymi sposobu prowadzenia zajęć, które mogą obowiązywać w okresie od 25 maja do 30 września. Pierwszy dotyczył zajęć na studiach, które ze względu na swoją specyfikę nie mogą być prowadzone w sposób zdalny – niezależnie od roku, na którym odbywa się obecnie kształcenie, mogą być realizowane w tradycyjny sposób w siedzibie uczelni lub jej filii. Podobne rozwiązanie dotyczyło zajęć, które odbywają się na studiach podyplomowych ze względu na swoją specyfikę. Chodziło głównie o zajęcia realizowane w laboratoriach, klinikach oraz powszechnie rozumiane praktyki zawodowe studentów. Wyjątki drugi i trzeci dotyczyły doktorantów i studentów aktualnie kształcących się na ostatnim roku. Zajęcia dla wspomnianych grup, które ze względu na swoją specyfikę nie mogą zostać przeprowadzone w sposób zdalny, mogły być zrealizowane w sposób stacjonarny i tradycyjny¹⁵.

13 Por. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 kwietnia 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, *ibidem*, poz. 643.

14 Por. rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 24 kwietnia 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, *ibidem*, poz. 741.

15 Por. A. Budzanowska, *List do rektorów*, www.gov.pl/web/nauka/list-do-rektorow.

Najwięcej uwagi zostanie poświęcone przywołanym już wytycznym środowiskowym. Dokument powstał z myślą o praktycznym rozwiązywaniu problemów, które powstają podczas podejmowania decyzji. Warto podkreślić, że był on ekspresją działań Ministerstwa w tym okresie. Niekiedy można określić go mianem poradnika dla rektorów w dobie pandemii koronawirusa.

Dokument „Środowiskowe wytyczne w związku z częściowym przywracaniem działalności uczelni”

We wstępie omawianego dokumentu podkreślano, że nie stanowi on obowiązkowych norm do realizacji przez uczelnie, nie może być podstawą do kierowania roszczeń o pokrycie kosztów ich wdrożenia. Dokument zawierał wskazówki i zalecenia, które miały dać podstawy do tworzenia wewnętrznych procedur, które powinny zakładać specyfikę, uwarunkowania i funkcjonalność. Podstawą przy tworzeniu wszelkich procedur powinno być bezpieczeństwo ludzi¹⁶. Powszechnie rozumiane bezpieczeństwo w sposób szczególny powinno być zagwarantowane studentom, doktorantom i pracownikom. Mając na uwadze troskę o zdrowie i życie ludzi, należy tak zorganizować życie akademickie, żeby było możliwe ich funkcjonowanie. Jedyną formą kształcenia w okresie pandemii było nauczanie zdalne. W dokumencie podkreślano, że w sprawach koniecznych było możliwe nauczanie tradycyjne. W przypadku wykorzystania zwykłego nauczania należy zadbać o bezpieczeństwo słuchaczy. W tym celu należy zapewnić środki ochronne, a liczba osób w grupach nie powinna być zbyt duża. Jednocześnie przypomniano, że dotychczasowe akty prawne są obowiązujące¹⁷.

Zalecenia dla nauczycieli, administracji i pracowników technicznych

Najważniejszym celem było zapewnienie bezpieczeństwa wszystkim pracownikom uczelni. Pod względem formalnym rektor uczelni powinien opracować lub aktualizować plan działania w sytuacji epidemicznej. W drugiej kolejności

16 Por. *Środowiskowe wytyczne w związku z częściowym przywracaniem działalności uczelni*, Warszawa 2020, s. 1.

17 Ibidem.

władze uczelni powinny podjąć decyzję w sprawie spotkań lub wydarzeń, które miały odbyć się na terenie uczelni. Autor dokumentu rekomendował, żeby rektorzy zakazali tego typu spotkań. W aspekcie materialnym uczelnie powinny być przygotowane pod względem sanitarnym¹⁸. Należy wprowadzić praktykę częstego mycia rąk oraz utrzymywania higieny w pomieszczeniach sanitarnych. W dalszej kolejności należy stworzyć stanowisko do mycia rąk z mydłem oraz zapewnić dostęp do środka dezynfekującego. Produkt ten powinien być sporządzony na bazie alkoholu jako środek do dezynfekcji rąk, powinien być umieszczony w pomieszczeniach dydaktycznych, a zwłaszcza przy wejściu do budynku i wyjściu z niego, przed wejściem do stołówki, punktów gastronomicznych i toalet. Rektorzy powinni wydać instrukcje dotyczące czyszczenia i dezynfekcji budynków uczelnianych, sal dydaktycznych, klimatyzatorów przynajmniej raz dziennie oraz urządzeń sanitarnych i powierzchni dotykanych przez wiele osób. Dezynfekcja powinna być dokonywana kilka razy dziennie¹⁹. Kolejne zalecenia dotyczyły obiegu informacji i jej wymiany. Zalecenia w tym obszarze dotyczyły koordynacji i przestrzegania wytycznych krajowych władz do spraw zdrowia i edukacji²⁰. W ramach działań z tego obszaru należy wskazać na przygotowanie informacji z odpowiednim wyprzedzeniem i uwzględnieniem konieczności dotarcia z jasnym komunikatem do całej społeczności akademickiej. Działanie tego typu były wsparte poprzez dzielenie się informacjami z personelem i opiekunami studentów, samorządem, doktorantami i studentami z wykorzystaniem systemu komunikacji. System ten powinien zawierać informacje o obecnej sytuacji epidemicznej, działaniach profilaktycznych oraz działaniach kontrolnych, które miały miejsce na terenie uczelni. Wśród wielu zaleceń należy podkreślić te, które skutecznie powiadamiają służby sanitarne w razie pojawienia się chorych na COVID-19. Zalecenia zawarte w dokumencie oprócz bezpieczeństwa bardzo dużą wagę przywiązywały do stworzenia jasnych zasad oraz aktualizacji regulaminów, ze szczególnym naciskiem na niektóre elementy. Po pierwsze należy uwzględnić, że nauczanie stacjonarne byłoby możliwe jedynie wówczas, gdy nie byłoby możliwe nauczanie zdalne. W takim wypadku należałoby wziąć pod uwagę charakter zajęć oraz frekwencję słuchaczy. Druga przesłanka była związana z opracowaniem elastycznych

18 Ibidem, s. 2–3.

19 Por. <https://stronazdrowia.pl/jak-wybrac-plyn-do-dezynfekcji-rak-lub-inny-produkt-odkazajacy-lista-antywirusowych-srodkow-dezynfekujacych-zarejestrowanych-w/ar/c14-14861593>; *Środowiskowe...*, s. 4.

20 Ibidem, s. 5

zasad dotyczących frekwencji i zwolnień lekarskich, trzecia podkreślała, że obowiązek pozostania w domu będzie dotyczył słuchacza, który ma objawy typowe dla COVID-19. Czwarta przesłanka powinna wskazać obszar praktycznych rozwiązań w przypadku wystąpienia choroby COVID-19 w ośrodku akademickim. Piąta przesłanka regulowała kwestię obecności słuchacza na zajęciach. Należało przyjąć, że frekwencja nie może stanowić podstawy do zaliczenia przedmiotu. Szósta przesłanka miała na celu regulować praktyki zawodowe studentów, a ostatnia dotyczyła planowania alternatywnego w razie brak możliwości przekwalifikowania pracowników²¹. Kolejne zalecenia dotyczyły relacji ze studentami. W walce ze skutkami epidemii COVID-19 zalecenia miały doprowadzić do utrzymania procesu dydaktycznego, a następnie objąć opieką psychologiczną studentów oraz wspierać wykluczone grupy studentów. W kwestii procesu dydaktycznego kadra nauczycielska miała prowadzić zajęcia w formie zdalnej. Wszystkie działania miały na celu ukończenie studiów, a zwłaszcza wobec studentów ostatniego roku, którzy mieli zaplanowane wejście na rynek pracy. W obszarze wsparcia psychologicznego studentom działania miały mieć charakter wielowymiarowy. W zakres tego typu działań wchodziło zachęcenie studentów, doktorantów i pracowników do rozmów, zadawania pytań oraz wyjaśnień, które mogą być przyczyną różnych reakcji emocjonalnych. Kolejnym z nich było rzetelne przekazywanie informacji o podejmowanych działaniach w związku z sytuacją epidemiczną, a także przygotowanie listy dostępnych specjalistów oraz współpraca z lekarzami pierwszego kontaktu, którzy będą mogli nieść skuteczną pomoc. Działania społeczności akademickiej nie mogły nie objąć osób z niepełnosprawnościami. Współpraca z systemami opieki społecznej, ciągłość podstawowych usług odbywających się w uczelni oraz uwzględnienie potrzeb osób z niepełnosprawnościami stanowiły ofertę, którą uczelnia powinna przedstawić w ramach zaleceń²².

Zespół do spraw monitorowania funkcjonowania uczelni

Wytyczne zalecały utworzenie na każdej uczelni zespołu, który monitorowałby sytuację związaną z COVID-19. Celem tego zespołu byłoby reagowanie, a następnie analizowanie występowania i przeciwdziałania COVID-19.

21 Ibidem, s. 7–8.

22 Por. ibidem, s. 10.

Podstawowym zadaniem powołanego zespołu byłoby przygotowanie i opracowanie procedur dotyczących funkcjonowania uczelni w okresie epidemii. Zespół szacowałby ryzyka, które mogą pojawić się w związku z epidemią COVID-19. W dokumencie założono, że planowanie procedur wewnętrznych i działania w sytuacji bezpośredniego ryzyka mogą stanowić skuteczną pomoc dla władz uczelni. Zadaniem zespołu byłoby określenie zasad pomocnych w walce z zagrożeniami oraz raportowanie zdarzeń. Zespół nie miał charakteru tymczasowości w odniesieniu do trwającej epidemii. Powinien funkcjonować przynajmniej przez rok po zakończeniu epidemii. W tym okresie zespół powinien monitorować sytuację, niekorzystne następstwa wywołane przez COVID-19. W okresie wskazanym po ustaniu epidemii zespół powinien opracować zasady stałego monitorowania funkcjonowania uczelni, a zwłaszcza takich obszarów, jak: prowadzenie kształcenia, badania naukowe i administracja uczelni. W skład zespołu powinny wchodzić osoby z różnych obszarach aktywności akademickiej. Skład osobowy musiał być zróżnicowany. Na tej podstawie członkami zespołu byłyby osoby, które prowadziły działalność dydaktyczną, organizacyjno-administracyjną, komunikacyjną, organizację życia studenckiego, odpowiadały za funkcjonowanie infrastruktury technicznej, logistyki i aparatury, bezpieczeństwo pracy. Skład osobowy uzupełniali przedstawiciele samorządu studenckiego i doktorantów. Najważniejszym efektem pracy zespołu byłyby opracowane wytyczne w sytuacji COVID-19. Przygotowany dokument powinien zawierać plan działania i procedur z lokalnymi jednostkami administracji rządowej zajmującymi się stanem zdrowia. W dalszej kolejności należało umieścić aktualną listę kontaktów w nagłych wypadkach. W tworzonym dokumencie powinien być określony sposób oddzielenia chorych studentów, doktorantów i pracowników od osób zdrowych. Na tej podstawie należało stworzyć sposób informowania najbliższej rodziny studenta, doktoranta lub pracownika o zaistniałej sytuacji oraz dać możliwość skierowania chorych do zakładu opieki zdrowotnej lub na prośbę chorego do domu²³. Przewodniczącym takiego zespołu powinien być rektor uczelni. Na czas trwania epidemii ustawodawca na podstawie nowelizacji przepisów z 16 kwietnia 2020 roku nadał wiele uprawnień rektorom. Wśród wielu kompetencji należy przywołać niektóre z nich. Rektorzy szkół wyższych w ramach swoich uprawnień mogli

23 Por. <https://pulsmedycyny.pl/koronawirus-sars-cov-2-zalecenia-ecdc-dot-korzystania-ze-srodkow-ochrony-indywidualnej-985275>.

ograniczać lub zawieszać funkcjonowanie uczelni. W normalnych warunkach kompetencje tego typu miał senat uczelni. W razie wakatu na stanowisku rektora urząd pełniłaby osoba wskazana przez ministra nadzorującego uczelnię²⁴.

Przystosowanie budynków dydaktycznych, badawczych i administracyjnych

Zadaniem priorytetowym każdej uczelni było zapewnienie bezpieczeństwa studentom, doktorantom i pracownikom uczelni. Bezpieczeństwo sal wykładowych zakładało ograniczenie możliwości gromadzenia się podczas wchodzenia do sal wykładowych lub pomieszczeń dydaktycznych. Kompetencje w tym zakresie posiadał administrator budynku lub osoba przez niego wskazana. W tym obszarze należało przygotować informację dwujęzyczną o maksymalnej dopuszczalnej liczbie osób przebywających w sali i umieszczenie jej na drzwiach wejściowych. Liczba krzeseł w salach powinna być ograniczona, a odległość pomiędzy nimi powinna wynosić 1,5 m. Zadaniem administratora budynku było zapewnienie wietrzenia sal wykładowych oraz pomieszczeń dydaktycznych po wyjściu każdej grupy. Przerwa między zajęciami powinna zostać wykorzystana na dezynfekcję pomieszczenia. W dokumencie przypomniano, że: w okresie epidemii zajęcia stacjonarne powinny odbywać się tylko w najwyższej konieczności, należy zachować podział na mniejsze grupy, zapewnić 1,5 m odległości między studentami lub pomiędzy stanowiskami dydaktycznymi, liczebność grupy nie może być większa niż umieszczona na drzwiach wejściowych, prowadzący zajęcia ma obowiązek policzyć osoby przebywające w sali. W celu poprawy bezpieczeństwa należy za pomocą komunikacji teleinformatycznej dokonywać zapisów studentów na zajęcia, żeby uniknąć w ten sposób gromadzenia się zbyt dużej liczby osób. Biura administracji powinny być dostosowane do obowiązujących przepisów sanitarnych. Należy zachować odległość 1,5 m pomiędzy stanowiskami pracy. W razie braku możliwości pracownicy powinni przejść na pracę zdalną. W przypadku kontaktu pracowników z pacjentami należy zapewnić im środki bezpieczeństwa²⁵.

24 Por. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-CoV-2, Dz.U. 2020, poz. 695.

25 Por. *Środowiskowe...*, s. 11; <https://www.gov.pl/web/rozwoj/biblioteki>.

Powierzchnie ogólnodostępne – hotele, korytarze i toalety

W wytycznych wskazywano praktyczne wymogi, które miały zapewnić bezpieczeństwo studentom. Administrator budynku miał przygotowywać powierzchnie ogólnodostępne. Do nich należy zaliczyć hotele, korytarze i toalety. Drzwi wejściowe do budynków w miarę możliwości powinny być otwarte, żeby osoby wchodzące nie musiały dotykać klamek. Zalecano zainstalować system uruchamiający automatyczne otwieranie drzwi. Przy wejściach do budynku należy umieścić urządzenia do dezynfekcji rąk wraz z informacją dwujęzyczną. Dezynfekcja rąk powinna być obowiązkowa dla wszystkich osób wchodzących do budynku. W zależności od nasilenia epidemii osoby poruszające się wewnątrz budynku powinny nosić rękawiczki ochronne i maseczki. Powierzchnie użytkowe powinny być regularnie czyszczone i dezynfekowane. Na korytarzach krzesła powinny być usunięte. Należy zostawić tylko te, które są konieczne, a odległości pomiędzy nimi mają wynosić 1,5 m. Należy wprowadzić limit osób, które przebywają w łazienkach. Na drzwiach do łazienki powinna być wywieszona dwujęzyczna informacja o liczbie osób oraz o przeprowadzonej dezynfekcji. W związku z użytkowaniem łazienki należy przeprowadzać czyszczenie powierzchni co godzinę. Administrator budynku ma zapewnić odpowiednie wyposażenie łazienki. W każdej toalecie powinno być mydło, ręczniki jednorazowe oraz płyn na bazie alkoholu do dezynfekcji. Biblioteki uczelniane również powinny być objęte reżimem sanitarnym. Należy ograniczyć liczbę osób wchodzących do budynków. Dwujęzyczna informacja o maksymalnej liczbie osób powinna być umieszczona na drzwiach wejściowych. Pracownicy biblioteki powinni nosić rękawiczki i maseczki. Zachęcano, żeby wypożyczalnie biblioteczne oraz czytelnie wprowadzały system online, który wyeliminuje kontakt z dużą liczbą ludzi. Windy powinny mieć rekomendację wydaną przez rektora. Rektor powinien na podstawie opinii wydanej przez ekspertów dopuścić korzystanie z wind, ale w wyjątkowych okolicznościach i w ścisłym reżimie. W windzie powinny być maksymalnie dwie osoby, w odpowiedniej odległości, nos i usta zasłonięte maseczką, a na rękach rękawiczki. Przyciski w windach na piętrach oraz uchwyty powinny być regularnie dezynfekowane, o czym powinna informować wywieszona kartka. Podobne środki bezpieczeństwa objęły punkty gastronomiczne oraz placówki usługowe i handlowe²⁶.

26 Por. Środowiskowe..., s. 12; <https://www.gov.pl/web/rozwoj/gastronomia>.

Kształcenie zdalne na uczelniach

Podstawową formą kształcenia w czasie epidemii było nauczanie zdalne. Ministerstwo rekomendowało tego typu sposób kształcenia; na stronie internetowej wskazano najważniejsze jego założenia. Uczelnie powinny zapewnić infrastrukturę technologiczną w czasie trwania kształcenia na odległość. Inne działania uczelnie zakładały wsparcie oraz wykorzystywały narzędzia ICT, które miały na celu efektywnie przekazać wiedzę studentom. Innym zadaniem uczelni było przygotowanie materiałów dydaktycznych. Zadaniem nauczyciela akademickiego lub osoby prowadzącej zajęcia było przygotowanie i udostępnienie materiału dydaktycznego. Materiały były monitorowane przez kierownika przedmiotu. Wśród wielu działań w tego typu obszarze uczelnia powinna przygotować procedury, które miały wskazać sposób monitorowania materiałów dydaktycznych. Uczelnie w ramach kształcenia zdalnego powinna przestrzegać przepisów, w szczególności prawa autorskiego, licencyjnego, RODO. Materiały i programy informatyczne muszą być pochodzenia legalnego. Studenci i słuchacze muszą mieć bezpłatny dostęp do tego typu materiałów. Kształcenie zdalne określiło zakres praw i obowiązków studentów oraz nauczycieli akademickich. Katalog praw i obowiązków studentów zakładał, że mają oni prawo do uzyskania pełnej informacji dotyczącej procesu kształcenia na odległość. W dalszej kolejności słuchaczom przysługuje prawo do wsparcia w zakresie obsługi systemu. Studenci i słuchacze mają obowiązek uczestniczenia w zajęciach dydaktycznych z wykorzystaniem technik i metod kształcenia na odległość. Kolejnym ważnym zobowiązaniem było wykonywanie i raportowanie wszystkich zadań określonych przez nauczyciela. W wypadku nieobecności studenta na zajęciach powinien on mieć dostęp do treści edukacyjnych. Katalog praw i obowiązków nauczycieli akademickich był bardziej rozbudowany. W większości przepisy nakładały obowiązki na nauczycieli akademickich. Wśród nich należy wskazać na takie, jak: obowiązek przygotowania materiałów dydaktycznych, opracowania i udostępnienia materiałów, przedstawienia dokładnego planu zajęć, regularnego monitorowania i dokumentowania przebiegu procesu. Wśród praw należy wskazać na prawo do autonomii oraz prawo do uzyskania wsparcia w zakresie wdrażania metod informatycznych. Uczelnie powinny stworzyć warunki wsparcia dla nauczycieli akademickich, w tym: cykliczne szkolenia online, posługiwanie się komunikatorami edukacyjnymi oraz zapoznanie nauczycieli akademickich z bazami edukacyjnymi. Nie należy zapominać o dotychczasowych formach kontaktów ze studentami. Wskazane oferty edukacyjne powinny być włączone na stałe do form i metod

podnoszenia kwalifikacji nauczycieli akademickich. Zalecano, żeby korzystać z bezpłatnych oraz komercyjnych platform edukacyjnych. Zajęcia dydaktyczne powinny odbywać się z wykorzystaniem technik webinarów, telekonferencji lub rozmowy audio-wideo. W trakcie tego typu transmisji prowadzący powinien posiadać możliwość udostępniania materiałów studentom. Zalecano, żeby podczas wykładu możliwa była opcja czat, aby na bieżąco zadawać pytania bez potrzeby przerywania wykładu²⁷.

Egzaminy, kolokwia oraz praca dyplomowa i wydawanie dyplomów

W wytycznych zalecano przeprowadzenie weryfikacji efektów kształcenia w trybie online²⁸. Jeżeli egzaminy lub kolokwia miałyby odbyć się w formie stacjonarnej, to należy zachować przepisy bezpieczeństwa. Egzamin lub kolokwium powinny zdawać osoby w małych grupach w pomieszczeniach dezynfekowanych oraz z zachowaniem odległości pomiędzy studentami około 1,5 m. Jeżeli egzamin lub kolokwium z przyczyn technicznych nie mógłby się odbyć online, to należy studenta skierować na egzamin w trybie stacjonarnym²⁹. Nie należy tego typu trybu traktować jako egzamin poprawkowy. Studenci powinni zabrać ze sobą na egzamin środki piśmiennicze. Zalecano, żeby przeprowadzać egzaminy i kolokwia w formie pisemnej. Student po zakończonym egzaminie lub kolokwium składa prace do specjalnego pojemnika, który jest dezynfekowany. Przepisy przewidywały przeprowadzenie egzaminów poprawkowych, które powinny odbywać się w formie tradycyjnej. Sposób przeprowadzenia tego typu egzaminów należy uwzględnić i aktualizować po skorygowaniu roku akademickiego. W przypadku prac dyplomowych zalecano dostosowanie terminów do aktualnych warunków epidemiologicznych. Student powinien złożyć pracę lub projekt pracy dyplomowej w formie elektronicznej. Przepisy nie zakazywały składania pracy w formie tradycyjnej, o ile jest wymagana. W zależności od możliwości technicznych uczelni i programów studiów egzamin dyplomowy

27 Por. *Środowiskowe...*, s. 16–18.

28 Por. D. Kucharski, *Czy współrealizator studiów podyplomowych może zorganizować zajęcia praktyczne na studiach podyplomowych mając na uwadze obostrzenia związane z COVID-19*, LEX 1496260; *Środowiskowe...*, s. 19–20.

29 Por. *ibidem*, s. 14.

może zostać przeprowadzony zdalnie³⁰. Możliwy był również egzamin w formie tradycyjnej, oczywiście z zachowaniem środków bezpieczeństwa. Egzamin należy przeprowadzić w sali o odpowiednim metrażu, zachować odpowiednie odległości między uczestnikami egzaminu, którzy powinni mieć zasłonięte usta i nos. Po zakończonym egzaminie sala powinna być zdezynfekowana³¹. Zdający egzamin powinien mieć ze sobą środki piśmiennicze i pomoce dydaktyczne. Należy zrezygnować z elementów towarzyszących egzaminom takich, jak podziękowania lub wręczenie kwiatów. Rozliczenia z uczelnią absolwent powinien dokonać za pomocą elektronicznej karty obiegowej. Absolwent zgłasza wniosek do dziekanatu o wydanie tego typu elektronicznej karty. Sekretariat tworzy na odpowiedniej platformie kanał weryfikujący absolwenta, na tej podstawie uczelnia może wysłać zaświadczenie o ukończeniu studiów drogą pocztową lub przesyłką kurierską. Istnieje możliwość otrzymania dyplomu lub jego odpis w formie tradycyjnej. Należy wcześniej złożyć odpowiedni wniosek³².

Rekrutacja na uczelnie

Rekrutacja na uczelnie wyższe była uzależniona od decyzji Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Na podstawie decyzji wydanej przez Centralną Komisję Egzaminacyjną egzamin maturalny został przeniesiony na 8 czerwca 2020 roku. W związku z tym Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego podkreślało, żeby zaktualizować harmonogramy przyjęć kandydatów na studia. Należało uwzględnić nowy harmonogram egzaminów maturalnych, terminy rozpatrywania odwołań od wyników matury oraz uzyskania dyplomów studiów pierwszego stopnia. W procesie tworzenia harmonogramu powinno się wziąć pod uwagę termin poprawkowy egzaminu maturalnego. W trakcie procesu rekrutacji na studia wyższe należało określić zasady przyjmowania na studia laureatów oraz finalistów olimpiad stopnia centralnego, zawarte w decyzji Ministra Edukacji Narodowej o dokonaniu zmian organizacji przeprowadzenia olimpiad i turniejów w roku szkolnym 2019/2020 polegającym na przyznaniu wszystkim uczniom zakwalifikowanym do III etapu olimpiady lub turnieju tytułu finalisty. Proces rekrutacji powinien przewidywać nowe zasady przyjmowania

30 Por. *ibidem*, s. 19.

31 Por. H. Izdebski, *Tarcza wydłuża terminy i zmienia zasady oceny dorobku naukowego*, Prawo.pl.

32 Por. *Środowiskowe...*, s. 19–20.

laureatów oraz finalistów olimpiad z roku szkolnego 2018/2019 i wcześniejszych. W wytycznych zalecano weryfikację decyzji o dodatkowych egzaminach i pozostawienie ich jedynie w przypadku, gdy specyfika studiów na danym kierunku bezwarunkowo wymaga weryfikacji kompetencji kandydatów nieujętych w trakcie egzaminów maturalnych. W 2020 roku nie zostały przeprowadzone egzaminy maturalne w formie ustnej. W związku z tym należy zapewnić wszystkim kandydatom równy wstęp na studia poprzez zweryfikowanie kryteriów rekrutacyjnych. Rektorom uczelni proponowano rezygnację lub zastąpienie tej części kwalifikacji rozmową z kandydatem w formie wideokonferencji. Proces rekrutacji na studia oraz szkoły doktorskie powinien być przeprowadzony w formie elektronicznej. Rektor uczelni powinien stworzyć platformę cyfrową w celu zapewnienia równego dostępu do działań rekrutacyjnych. Na proces rekrutacji składały się określone działania: opłata rekrutacyjna, składanie odpowiednich dokumentów. Zalecano, żeby na poczet czynności rekrutacyjnych przyjmować dokumenty zeskanowane, a oryginały dostarczyć w określonym terminie. W przypadku kandydatów mających maturę zagraniczną zalecano, żeby dokumenty i zaświadczenia były składane w formie dokumentów tymczasowych. W razie przeprowadzenia egzaminów wstępnych należy zrezygnować z bezpośredniego kontaktu kandydata z innymi kandydatami oraz przedstawicielami uczelni. Zalecano, żeby egzaminy wstępne na studia odbywały się w formie zdalnej. Podobne zalecenia należy zastosować wobec osób przebywających za granicą. Zalecano, żeby uczelnie w miarę swoich możliwości dostęp do danych dotyczących dyplomów studiów I stopnia czerpały z systemu POL-on. Uczelnie powinny zadbać o aktualizację tego typu danych. W razie utrudnienia dostępu do danych lekarskich, które są konieczne do przeprowadzenia rekrutacji, uczelnia ma obowiązek poinformować o czynnikach szkodliwych, uciążliwych lub niebezpiecznych występujących na uczelni oraz u podmiotów z nią związanych³³.

Obsługa administracyjna uczelni oraz dobre praktyki

Uczelnia ma obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa pracownikom administracyjnym. Obowiązek ten został rozszerzony na osoby współpracujące z uczelnią. W wytycznych zalecano, żeby, jeżeli jest to możliwe, pracownicy wykonywali

pracę zdalną. W przypadku pracy w jednostkach, które świadczą pracę poprzez osobisty kontakt zalecano wprowadzenie systemu dyżurów stacjonarnych na przemian z pracą zdalną. Zalecano opracowanie harmonogramu dyżurów z rozpisaniem i podziałem zespołów, które na przemian będą wykonywać pracę zdalną i stacjonarną. Wobec osób starszych oraz posiadających choroby współistniejące i kobiet w ciąży zalecano pracę w trybie zdalnym. Obsługa studentów i doktorantów w dziekanatach uległa zmianie. Pracownicy mają zapewnić sobie i interesantom bezpieczną formę załatwiania wielu spraw. Należy podkreślić, że wizyty interesantów należy ograniczyć do minimum. Obsługę administracyjną studentów i doktorantów należy przeprowadzać za pomocą środków porozumiewania się na odległość. Należy wyznaczyć strefę dla studentów, doktorantów i gości zewnętrznych. Powinna być oddzielona od strefy biurowej. Strefy powinny być oddzielone od siebie szkłem akrylowym lub pleksi z zachowaniem możliwości przekazania dokumentów. Zalecano, żeby stanowisko było wyposażone w pojemniki na dokumenty, a dokumenty przekazywane do dziekanatu powinny być dezynfekowane lub poddane kwarantannie. Środki piśmiennicze powinny leżeć w specjalnym pojemniku i powinny być dezynfekowane po każdym użyciu. Należy zachować odległości między osobami przebywającymi w jednym pomieszczeniu. Podobne odległości należy zachować wobec osób oczekujących przed dziekanatem. Pracownicy administracji powinni zapewnić płyn dezynfekcyjny, który należy umieścić w strefie dla interesantów. Interesanci powinni zasłaniać usta i nos, a pracownicy zakładać rękawiczki. Zalecano częste wietrzenie pomieszczenia oraz codziennie dezynfekowanie strefy interesantów. W dokumencie zalecano, żeby uczelnia wprowadzała dobre praktyki w ramach zachowań bezpiecznych w związku z epidemią COVID-19. W ramach dobrych praktyk, które powinny uwzględniać uczelnie, muszą znaleźć się: konieczność zaspokojenia potrzeb psychicznych oraz wsparcia psychologicznego studentów, słuchaczy, doktorantów i pracowników, dostęp do psychologa i materiałów informacyjnych, promowanie zachowań, które służą bezpieczeństwu społeczności akademickiej, zalecanie przestrzegania zasad higieny osobistej, zakrywanie ust i nosa, zachęcanie do wzajemnego wsparcia, spokoju i wyrozumiałości, powstrzymywanie się przed wykluczeniem i napiętnowaniem osób zakażonych, i wreszcie stosowanie pełnej profilaktyki w postaci zakupu przyrządów do mierzenia temperatury wchodzących interesantów, studentów i pracowników³⁴.

34 Por. ibidem, s. 25–28.

Zakończenie

Społeczność akademicka oraz jej funkcjonowanie stanowiło obszar podejmowania trudnych decyzji z różnych dziedzin życia akademickiego. Na uwagę zasługuje to, że MNiSW w punktu widzenia prawa podjęło działania, które stanowiły podstawę do działań praktycznych. Godne polecenia rozporządzenia były inspiracją do tworzenia praktycznych rozwiązań przez rektorów uczelni. Treść rozporządzeń była jasna i czytelna oraz obejmowała najważniejsze dziedziny działalności uczelni. Na tej podstawie można stwierdzić, że działania prowadzone przez MNiSW były wystarczające i ochroniły społeczność akademicką przed paraliżem i totalnym chaosem organizacyjnym. Normy wydane przez omawiany organ stanowiły podstawę do wdrożenia procesu kształcenia zdalnego. Wprowadzenie tego typu kształcenia miało na celu przekazywanie wiedzy i umiejętności, pozwoliły na działania, które pomogły zapewnić bezpieczeństwo studentom, słuchaczom, doktorantom i pracownikom. W początkowej fazie epidemii w Polsce wiele instytucji nie funkcjonowało, ale z czasem udało się wznowić pracę dydaktyczną, administracyjną i naukową. Należy ocenić, że kształcenie zdalne nie byłoby możliwe bez infrastruktury technologicznej. W tym miejscu należy wskazać najważniejszy wniosek *de lege ferenda*, żeby uczelnie i MNiSW wraz Ministerstwem Cyfryzacji stworzyły system komunikacji dostosowany do wymogów akademickich. Pomoże to zabezpieczyć na przyszłość funkcjonowanie uczelni w trudnych warunkach. Kolejną kwestią, która stanowi dobry przykład radzenia sobie z pandemią, było opracowanie dokumentu, który jest dla rektorów uczelni elementarnym w tworzeniu praktycznych rozwiązań. Niekiedy proste przypomnienia zawarte w dokumencie przyczyniły się do stworzenia zasad i procedur, które mają zapewnić bezpieczeństwo społeczności akademickiej. Należy podkreślić, że przywołany w tekście dokument stanowi pewne zalecenia, które respektują autonomię, charakterystykę i specyfikę uczelni. Pozostałe elementy takie, jak: kształcenie zdalne, bezpieczeństwo podczas egzaminów, egzaminów dyplomowych oraz rekrutacja i obsługa administracyjna, tworzą całość działań, które można określić mianem kompleksowej troski o istnienie społeczności akademickiej. Należy podkreślić, że MNiSW stworzyło system, który teoretycznie realizował poszczególne, najważniejsze cele: bezpieczeństwo, troskę, przekazywanie wiedzy oraz funkcjonowanie uczelni. Nie można zapomnieć, że procedury i ich realizacja to domena rektorów poszczególnych uczelni. Reasumując, należy wskazać, że działania MNiSW były wielotorowe. Wśród nich należy wymienić działania prawne, informatyczne, administracyjne, sanitarne oraz edukacyjne.

W sumie działania te objęły różne sfery działalności uczelni. Pracę MNiSW w tym względzie można ocenić jako wzorową, a niniejszy artykuł niech przyczyni się do pogłębionej analizy tego typu wydarzenia. Autor pominął niektóre kwestie sanitarne, kulturowe, sportowe i artystyczne, które są podstawowe dla uczelni, ale w perspektywie całości opisu zaburzałyby najważniejsze działania. Poruszony temat pozornie wydaje się łatwy, zwłaszcza wtedy, kiedy czas pandemii wchodzi w fazę wygaszania. Nie należy zapominać, że tego typu rozwiązania mogą być przydatne w związku z występowaniem innych trudności. Należy zauważyć, że społeczność akademicka poszukuje trwałych rozwiązań, które mają chronić ją przed paraliżem i przestojem. Powyższy artykuł niech przyczyni się do stawiania przez innych badaczy lepszych i skutecznych rozwiązań w walce o sprawniejsze funkcjonowanie uczelni wyższych.

Epidemia choroby COVID-19 wymusiła na wielu instytucjach nowy sposób działania. Wśród wielu instytucji, które musiały rozwiązać problemy, było Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Działania tego organu należy uznać za wieloaspektowe. Wśród licznych działań należy wskazać, że MNiSW nie zapomniało o bezpieczeństwie uczelni w Polsce. Artykuł stanowi analizę przyjętych rozwiązań. Pracę MNiSW należy określić jako wzorową. Można stwierdzić, że wszystkie działania omówione w tekście podkreślały, że dzięki MNiSW udało się powstrzymać chaos oraz dostarczyć skuteczne narzędzia do wypracowania praktycznych rozwiązań przez rektorów uczelni. Należy podkreślić, że MNiSW podjęło się stworzenia przepisów, które stanowiły uniwersalną podstawę do zapewnienia funkcjonowania uczelni wyższych. W swoich działaniach MNiSW nie zapomniało o studentach, słuchaczach, doktorantach i pracownikach, którzy tworzą rodzinę akademicką. W przyszłości powinny one stanowić punkt wyjścia do refleksji naukowej nad opisem praktycznych rozwiązań w poszczególnych lub wybranych uczelniach w Polsce.

Bibliografia

Literatura

- Bachulska A., „Dyplomacja maseczek”. *Implikacje dyplomatycznej ofensywy Pekinu w dobie pandemii COVID-19*, <https://www.wojsko-polskie.pl/aszwoj/articles/aktualnosci-2/2020-04-26j-aszwoj-okoronawirusie-zachecamy-do-lektury-opracowan-poswieconych-covid-19/>.
- Budzanowska A., *List do rektorów*, www.gov.pl/web/nauka/list-do-rektorow.
- Izdebski H., *Tarcza wydłuża terminy i zmienia zasady oceny dorobku naukowego*, Prawo.pl.
- Kucharski D., *Czy współrealizator studiów podyplomowych może zorganizować zajęcia praktyczne na studiach podyplomowych mając na uwadze obostrzenia związane z COVID-19*, LEX 1496260.
- Szybalski M., *Zagrożenia wirusem SARS-CoV-2, indywidualne środki ochrony przed zakażeniami i zasady ich wykorzystania*, „Biuletyn Akademii Sztuki Wojennej” 2020, nr 1.

Akty prawne

- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 23 marca 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz.U. 2020, poz. 511.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz.U. 2020, poz. 528.
- Zarządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 marca 2020 r. w sprawie powołania Zespołu doradczego do spraw działań związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz.U. 2020, poz. 85, z późn. zm.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 kwietnia 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz.U. 2020, poz. 643.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 24 kwietnia 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania niektórych podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz.U. 2020, poz. 741.

Activities of the Ministry of Science and Higher Education with regard to SARS-COV 2 and COVID-19 epidemic

Abstract

The COVID-19 epidemic has forced many institutions to act in a new way. Among the many institutions that had to solve the problems was the Ministry of Science and Higher Education. The activities of this body should be described as multi-faceted. Among the range of activities, it should be noted that the Ministry of Science and Higher Education has not forgotten about the security of universities in Poland. The article is an analysis of the activities mentioned. The activities performed by the Ministry of Science and Higher Education should be described as exemplary. It can be concluded that all activities were touched upon in the text they emphasized that thanks to the Ministry of Science and Higher Education it was possible to stop the chaos and provide effective tools for the development of practical solutions by university rectors. It should be emphasized that the Ministry of Science and Higher Education undertook to create regulations that constituted a universal basis for ensuring the functioning of universities. In its activities, the Ministry of Science and Higher Education did not forget about students, students, doctoral students and employees who make up the academic family. The activities of the Ministry of Science and Higher Education in the future should constitute a starting point for scientific reflection on the description of practical solutions in individual or selected universities in Poland.

Key words: epidemic, COVID-19, higher education